

Aprendre a confeccionar un mapa

**La Cartoteca de la UdG i la Càtedra
de Geografia i Pensament Territorial
proposen un curs per aprendre
a confeccionar un mapa**

La Cartoteca de la UdG proposa el curs *El·laborar mapes per il·lustrar els teus treballs*, obert a tots els estudiants. Ofereix tres crèdits de lliure elecció i està destinat als alumnes que hagin d'utilitzar mapes o qualsevol dada territorial que sigui susceptible de convertir-se en un mapa. Quan l'acabin, els que hi hagin participat hauran après a dominar els elements bàsics d'un mapa, a conèixer els mapes disponibles i les fonts d'informació a la xarxa, a captar imatges i tractar-les digitalment amb programari lliure i a crear i dissenyar els seus propis mapes. Montserrat Terradas és la responsable de la Cartoteca i ha estat testimoni de molts dels canvis que la cartografia ha acumulat els darrers anys, sobretot per la irrupció de les noves tecnologies de la informació, la qual cosa ha obligat les cartoteques a fer un plantejament de futur, a encarar nous reptes. Explica que fa uns anys estudiants i professors hi acudien amb una demanda concreta que "haves de satisfer, i ara, en canvi, vénen amb un problema, alguna cosa que els interessa, i tu els has d'orientar". La transformació del paper del cartotecari queda recollida en aquesta afirmació de Terradas. Gairebé en tota la seva història la cartografia ha estat cosa de pocs: uns quants que la dibuixaven i uns altres que hi tenien accés. Era una qüestió entre experts. En els darrers anys, en canvi, les noves tecnologies han permès una difusió extraordinària de la representació geogràfica, que no ha comportat una millora de la comprensió dels elements que la componen. Aquest aspecte és vist com una oportunitat per als geògrafs, que, com Jaume Feliu, pensen que la divulgació massiva de mapes pot atreure un nou públic a les cartoteques perquè "segur que qui se senti atret pels mapes i hi vulgui aprofundir, de seguida s'adonarà que amb els recursos d'Internet no en té prou".

La cartoteca, un espai de guiatge

Les cartoteques havien estat usades tradicionalment pels geògrafs, però ara, amb la irrupció de les noves tecnologies, els usos es transformen. Per a Jaume Feliu, la cartoteca ha de trobar el seu espai en la docència i en la recerca, un paper que per a Carolina Martí, especialista en sistemes d'informació geogràfica, cal ampliar al de dinamitzadora cultural, tot generant activitats pedagògiques com ja fan els museus, que han deixat de ser llocs amb els quals la gent es relacionava passivament.

En l'àmbit de la docència, la cartoteca ha de buscar estendre l'ús i la cultura dels mapes, proporcionar als estudiants (i a tothom que hi estigui interessat) la competència necessària perquè els incorporin als seus treballs o, en tot cas, solucionar els problemes que se'ls puguin plantejar en relació amb la informació geogràfica, perquè, precisament, l'excés d'informació i els diferents formats en què es presenten els mapes fa que sigui necessària una orientació de com llegir-los, saber què és una escala gràfica, què volen dir les projeccions, les coordenades, com s'han d'utilitzar els colors. Pel que fa a la recerca, la cartoteca ofereix la possibilitat de mirar els mapes, i per extensió el territori, amb una perspectiva històrica.

Els mapes són una documentació en actualització constant que fa que no resulti fàcil trobar-los quan ja no mostren el present més immediat. La cartoteca és el dipòsit que permet reconstruir, a través de les edicions successives dels mapes, els canvis en els usos del sòl, redescobrir camins, observar l'evolució

La Cartoteca i ha estat testimoni de molts dels canvis que la cartografia ha acumulat els darrers anys, sobretot per la irrupció de les noves tecnologies de la informació.

La cartoteca és el dipòsit que permet reconstruir, a través de les edicions successives dels mapes, els canvis en els usos del sòl, redescobrir camins, observar l'evolució de boscos i conreus, la xarxa de transports.

lució de boscos i conreus, la xarxa de transports. En això Terradas es mostra taxativa: "Em costa molt d'entendre que algú plantegi determinades recerques sense acudir als mapes."

La cartografia a casa nostra

Catalunya, sota el guiatge dels seus geògrafs, produeix una cartografia d'excel·lent qualitat. Amb una mirada al Google Earth n'hi ha prou per adonar-se que el nostre país és un dels més ben reproduïts del món. Malgrat tot, la potència d'aquest esforç de representació no és corresposta més enllà dels cercles vinculats a la geografia. En algun punt hi ha un trencament que costa molt de superar. No és un problema de disponibilitat, perquè a diferència d'altres països la cartografia és a l'abast de tothom que la vulgui anar a trobar. Els geògrafs es queixen que, potser, està desapareixent la cultura del mapa. Terradas recorda que fa uns anys la competència dels estudiants era superior, hi havia "una mínima cultura geogràfica en el sentit de disposar d'una mínima capacitat per situar-se espacialment," la qual cosa és confirmada per Feliu, per a qui el costum d'incorporar mapes a les produccions textuals està minvant. Aquesta crítica l'estenen als mitjans de comunicació, que, quan fan un mapa, no es prenen la molèstia ni d'orientar-lo correctament. Un altre dels aspectes que destaquen és la falta de precisió de determinades cartografies que hi ha a Internet, en què es desconeix l'any d'edició, la projecció utilitzada o les coordenades, la qual cosa fa que no tinguin la precisió desitjada ni possibilitats d'incorporar-hi dades.

Els espais de la Cartoteca estan adaptats al servei d'arxiu i consulta

Un dipòsit únic a Girona

El fons cartogràfic està integrat per 25.802 fulls de mapes en suport de paper, tots del segle XX. La cobertura és mundial, però el gruix més important de mapes fa referència a l'Estat espanyol i, sobretot, a Catalunya. Cal destacar que aquesta mena de dipòsit de mapes és únic a les comarques gironines i tot i que el seu fons antic no és abundant, sí que posseeix una àmplia col·lecció moderna i algunes peces remarcables, com són les fotografies del que es coneix com a “vol americà”, un conjunt d'imatges de tota la província de Girona que van ser obtingudes per avions de reconeixement americans entre el 1956 i 1957 i que després van ser utilitzades per aixecar els mapes en paper. Són importants, també, les fonts de cartografia local, que difícilment es poden trobar a la xarxa. La responsable de la cartoteca destaca la importància que tenen en el fons del centre els mapes temàtics, alguns dels quals mostren, a partir d'una imatge, maneres sorprenents de veure el món. La Universitat de Girona té un conveni signat amb l'Institut Cartogràfic de Catalunya pel qual aquest els facilita un exemplar de tots els mapes impresos que edita. Pel que fa a la cartografia digital, no sols es disposa d'un bon nombre de mapes, sinó que també compta amb els programaris adequats per al seu tractament i un personal expert per guiar els usuaris en l'ús d'aquesta tecnologia.

El futur dels mapes sembla que passa per la cartografia intel·ligent. Qualsevol dada del territori es pot representar i la gràcia està, segons Carolina Martí, a poder-les creuar. Diverses institucions públiques i privades utilitzen els denominats sistemes d'informació geogràfica per a la gestió i ordenació dels seus interessos sobre el territori. Els serveixen per dissenyar les rutes del transport públic, el millor emplaçament per a un concessionari de cotxes o per decidir on construir una escola nova. Malgrat tot, algun dia, aquests sistemes moderníssims també seran història i per poder entendre el que van representar haurem d'anar-los a trobar a la cartoteca.